

**Hesteskoning hos smeden i Rødning ca. 1950
Ukendt dreng. "Galemæ" Kresten og Børge Skov.**

Medlemsblad nr. 2, 25. årgang 2018

Tjeleegnens Lokalhistoriske Forening

Navn, adr, tlf., mail: Funktion 2018

Karsten Sørensen Vestergade 8, Ørum - 8830 Tjele 86653164 / 42251520 karsten@orumnet.dk	Formand
Ruth Møller Sørensen Søbakken 47, Rødding – 8830 Tjele 22595787. ru_he@fiberpost.dk	Næstformand og Sekretær
Per Vester Lærkevej 21, Ørum – 8830 Tjele 40486029, kaper@lic-mail.dk	Kasserer
Jørgen Dalager Vråvej 24, Pederstrup - 8830 Tjele 86699096, nederskov@dalager.com	Redaktør – Tjele på Tværs
Knud Erik Hansen Grønhøjvej 1, Kvorning – 8830 Tjele 21375587, ke.hansen@live.dk	Medlem
Jytte Bjørn Catrinevej 15, Vammen – 8830 Tjele 86690112, jyttebjorn@dlgmail.dk	Medlem
Nette Hunsballe Egelundsparken 22, Ørum – 8830 Tjele 86652065, nette.hunsballe@hotmail.com	Medlem

Tjeleegnens Lokalhistoriske Arkiv

Tjelevej 8 - Ørum - 8830 Tjele

tlf.. 87 25 02 82

e-mail: info@tjelearkivet.dk

www.tjelearkivet.dk

Åbent hver mandag kl. 14 – 17.

(Ferielukket i juli måned)

Kvorning og årets generalforsamling

Der var varme og nærvær under årets generalforsamling i Kvorning Forsamlingshus, den 20. febr. I indkaldelse/annoncering havde vi nok så frimodigt udtrykt en, måske lidt provokerende, forventning om et fremmøde som nok ikke ville indbefatte alle sognets sjæle, men mindre kunne også gøre det. Hvad der foranledigede ”folkevandringen” i minutterne op til mødets begyndelse har nok flere årsager. Der var 59 personer som deltog, så den lille sal var fyldt til bristepunktet.

Vi indledte aftenen med at synge Kvorningssangen, en sang som hyl-der områdets historie. Lader man fantasien få frit

spil og stemmer sindet til hændelser hundredvis af år tilbage, da kan man høre hovslag og knirken fra saddeltøj, fornemme lugten af sve-dige heste iblandet den dovne brænderøg fra lyren, når et stort følge passerede de skrutryggede småhuse som udgjorde Kvorning. Måske var det en hird undervejs til Kongehyldning i Viborg, måske en ilende hærenhed undervejs mod et af tidens slag i det midtjyske. Tænk hvis nu...

Sangen er for øvrigt affattet af Christian Nielsen, en ægte Kvorning bo.

Til at lede foreningens 26nde generalforsamling valgtes Svend Haakon Jensen og Ruth Meller Sørensen blev valgt som referent.

Foreningens beretning blev aflagt af Karsten Sørensen og af den fremgik årets arrangementer. Først en forårstur til Sødal (forbeholdt medlemmer), derefter en sensommer tur til Vinge Mølle og sidst en foredragsaften ved Magne Juhl, hvor emnet var *Jordemødre fra Tjeleegnen*. Alle arrangementer med rigtig flot tilslutning.

Lene Hove stod for Bogselskabets beretning, og gjorde her status på den kommende udgave af Tjele på Langs. En udgave som indeholder ca. 14 artikler. Ligeledes blev 2020 udgaven nævnt, da der allerede nu er en del skribenter til denne. Det er ingen sag at forlægge noget, når det er så gedigent et værk, som TPL må siges at være. Lene Hove mindedes Børge Larsen, som var en flittig skribent til TPL.

Knud Østergaard fremlagde regnskab for TLF og ligeledes for Bogselskabet TPL. Førstnævnte endte året med et overskud på 7.630 kr. og en formue på 24.135 kr. Bogselskabet endte med et overskud på 72.669 kr. og en formue på 89.875 kr. Generalforsamlingen godkendte begge regnskaber.

Plan for arrangementer/virke 2018 blev fremlagt. Punktet indkomne forslag havde ikke affødt forslag.

Budget 2018 blev fremlagt. Kontingent er uændret. Personligt medlemskab 100 kr. og husstandsmedlemskab 150 kr.

Under punkt 7.: Valg til bestyrelse, suppleanter og revisorer, havde Irma Therkildsen og Knud Østergaard meddelt at de ikke ønskede, at forsætte i bestyrelsen. Den efterfølgende afstemning endte i kampvalg mellem flere foreslåede kandidater. Følgende blev nyvalgt til bestyrelsen: Per Vester og Knud Erik Hansen. Nette Hunsballe blev genvalgt. Som Suppleanter valgtes Jan Dalsgaard Johannesen og Flemming Daugaard. Som revisorer var der genvalg til Børge Kronborg og Svend Haakon Jensen. Knud Østergaard valgtes som revisorsuppleant.

Karsten Sørensen takkede Irma Therkildsen og Knud Østergaard for mange års indsats til stor gavn for foreningen. Ligeledes takkede Lene Hove Knud Østergaard for arbejdet som kasserer ved Bogselskabet. Begge fik overrakt afskedsgaver.

Efter Generalforsamling og kaffebord fortalte Jørgen Hagsholm om Kvorning og omegn. Her var det fortrinsvis personligheder, som Jørgen havde stiftet bekendtskab med, gennem sit lange virke ved lokalavisen Landsbyerne plus andre sammenhænge, der blev fortalt om. Vi fik et rigtig godt tidsbillede af Kvorning sogn. Tusind tak for det.

”Diskret ophold”

Ovenstående er ikke lige det man kan sige om aftenens foredrag ved Erik Bottke den 19. marts.

Det var hverken diskret eller kedeligt! Det var et forrygende ophold i Torvehallen - Hammershøj! I særdeleshed hvad emne og foredragsholder angik, men så sandelig også med hensyn til tilslutning. Foredraget har nok sin rod i Magne Juhls foredrag nov. 2017, som igen er barslet ved Magne Juhls fortælling om *Madam Jæger og den sorte hund*. (Se 2016 udgaven af Tjele på Langs)

Mange veje fører til Rom, siges der. Denne historie krævede en rejse til Færøerne for at se dagens lys. Poul Andersen, Hammershøj og Jørgen Dalager, Vrå som begge deltog på denne rejse, kommer på et tidspunkt i snak om en fødselsstiftelse i Ham-

mershøj, og det er her fra det hele ruller.

Som overskriften antyder, så var der "fødselsanstalt" på Vorningvej. I sær perioden 1920 – 1940 var vidne til en livlig trafik af unge piger, der var kommet i "ulykke" og som kom på diskret ophold hos Martine og Bernhard Bottke. Erik Bottke er barnebarn af Martine og Bernhard og har de første 16 år af sit liv boet i Hammershøj (1942 – 1958).

I en årrække har han gransket sin families oprindelse, deres liv og færden. Denne viden og indsigt ligger til grund for aftenens historie,

Her boede Martine og Erik Bottke fra 1939, sammen med sønnen Franz, Erik reparerede cykler, men der var også stadig enkelte plejebørn.

krydret med egne oplevelser fra "åstedet". Med fin og medlevende fortælleevne, og mellem linjerne en eftertænksom stillen spørgsmål ved bedsteforældrenes virke, tankerne omkring de ulyksalige pige og barneskæbner, gjorde at foredraget fortjener en karakter af de bedre.

Besidder man evnen til at anskue den tid og dens muligheder, da står det klart, at for de unge piger har det været en forfærdelig, - ja for mange en uoverskuelig situation at havne i. For de fleste har det været en hændelse som har fulgt dem gennem tilværelsen og ganske givet påvirket deres muligheder på forskellig vis. Det kan ikke undre hvorfor nogle valgte et "diskret ophold" og efterfølgende bortadopterede barnet. Der en himmel til forskel på den tids syn på en ung piges "kommen galt af sted", og mulighederne ved et nutidigt uønsket svangerskab. Her må vi prise udviklingen. I 1973 fik alle kvinder over 18 år retten til fri abort.

Karsten Sørensen

25 års jubilæum

De fleste, der når op i sølvbryllupsalderen, kan ikke genkende til, at rynker og grå hår begynder at sætte sit præg på den ydre fremtoning. Men de fleste kan heldigvis også mærke, at erfaring og livsmod, har erstattet ungdommens famlen sig frem.

Deltagerne i jubilæet hos Tjeleegnens Lokalhistoriske Forening har nået sølvbryllupsalderen og måske lidt til. Men alle var enige om, at foreningens livskraft aldrig har været større. Medlemstallet er det største i foreningens historie og aktivitetsniveauet er også højt. Snakken gik godt. Der blev set tilbage, men også frem.

Foreningen har haft mange ildsjæle, nogle er stoppet, men andre er kommet til.

Deltagerne glædede sig over, at arkivet nu har fået nye fysiske rammer på Tjelevej i Ørum – god plads og lyser lokaler byder de besøgende velkommen. Mange har lagt mærke til, at foreningens arbejde er blevet synlig på Facebook. Det har givet nye input og nye kontakter.

Mange af de fremmødte benyttede lejligheden til at få en snak med medlemmer, som de ikke havde set i flere år. Man glædede sig også til udgivelsen af næste nummer af "Tjele på langs".

Selv om det rigtig gode forårsvejr kunne lokke til andre aktiviteter, var der fyldt godt op i lokalerne og det blev en god eftermiddag.

Per Vester

Før 100 aar siden — 1861.

Viborg 22. Febr. Paa grund af indtrufne Omstændigheder er Embedet som skolelærer og Kirkesanger i Løvel atter blevet ledigt. Dets Reguleringssum er 324 Rigsdaler, og dets Indtægter ere følgende: 6 Tdr. Rug, 25 Tdr. Byg, Legatpenge 6 Rd., Skolepenge ca. 30 Rd., Offer og Accidentser ca. 80 Rd., Kirkesangerløn 10 Rd., som Kirkebyens Skolelærer 10 Rd., Nannest: 20 Lispund Brød, 14 Snese Æg, 3 Lispund Ost, 31 Stkr. røgede Faarelaar. Anordningsmæssig Fourage og Ildebrændsel. Ny, anordningsmæssig Skolebygning. Jordlodden er 6 Tdr. Land, middelgod jord, hvorpaa kan holdes 2 Køer og 8 Faar. Læreren er forpligtet til at undervise 2 Dage ugentlig i Haures Biskole, der ligger ca. 1/2 Miil. fra Løvel.

Storladne Vestgrønland.

**Foredrag ved pensioneret kaptajnløjtnant Per Herholdt Jensen
Tjelecenteret, Tjelevej 9, Ørum, 8830 Tjele - den 6. nov. 2018, kl. 19.00**

Nogle vil mene vi træder udenfor det lokalhistoriske med dette foredrag. Vi er dog hele tiden opsatte på at finde den gode historie, så vi håber via dette foredrag, at blive bekendt med personer fra lokalområdet, som tilbage i tiden har haft et virke ved de tidligere oversøiske besiddelser. Det være sig Færøerne, Island, Grønland eller De Vestindiske Øer.

Per Herholdt Jensen er en særdeles erfaren herre når vi taler om Nordatlanten. Gennem sin mangeårige tjeneste ved Søværnet, både de sejlede enheder men også de landbaserede, har han om nogen fået Grønland ind under huden. Foredraget er på 2 x 45 min. og bliver underbygget af et professionelt lysbilledshow som afslutningsvis ledsages af grønlandsk musik. Indtil videre er det blevet til 425 lysbilledforedrag.

Foredraget er bredt dækkende, således tilhørerne i hovedtræk bliver bekendt med geografi, historie, vind og vejr, flora og fauna, is, nordlys og mennesker. Vi ”påmønstrer” ved Kap Farvel og ”afmønstrer” oppe i Thuleområdet.

Gennem historien har flere kulturer taget ophold i Grønland. De første kom ca. 2500 år før vor tidsregning. Nogle gik til grunde eller fortrak til andre områder, og nogle fik sig permanent etableret. I år 982 kom de første nordboer (Erik den Røde) til Grønland. Dette ophold havde en varighed på ca. 500 år, hvorefter de forsvandt. Den danske orlogsflåde har været tilstede ved Grønland i over 500 år, og mon ikke også vi er der i morgen. På trods af ønsker om selvstændighed (som også skal tilgodeses det øjeblik det er realistisk), så giver Rigsfællesskabet i dag god mening. Ingen tvivl om, at vi alle vil miste den dag det måtte ophøre.

Vi ønsker alle en rigtig god sejlads. Det bliver et foredrag så medlevende, at vi anbefaler publikum, at medbringe hue, vanter og søsygetabletter. Måske også et lommestørklæde, - det er Grønland i et kærligt lys.

Under aftenens arrangement vil der fra ”skaffebanjen” kunne afhentes en forfriskning: Vin, øl, vand samt snacks.

Alle er velkomne. Entré medlemmer. 75 kr. – ikke medlemmer 100 kr.

Inger Axelsen Sørensens minder om barndommens besøg i Lindum

Min farfar, Niels Jensen Axelsen, der er født 28. december 1884, kom fra Kvorning. Han blev smed, gik på valsen, og kom derefter til Lindum, hvor han blev kæreste med Petrine Olsen (født 29.9.1884) fra Kirkegården. Niels Anders Kirkegård sagde, at de kunne bygge oppe på toften, så de byggede hus og smedje der. Niels og Petrine Axelsen fik to drenge, Alfred og Erling.

Alfred – min far - tog senere til Hobro, hvor han blev mekaniker; Erling blev købmand. Niels og Petrine blev gift 6. april 1906.

Ikke dateret postkort med smedjen - Petrine Axelsen står til højre. Den lyse dreng er Erling, den anden er en ukendt kammerat. Det er vist smed Axelsen, der står til venstre. De andre er medhjælpere.

Bedstefar Niels kørte ”drosche”, det vil sige at han udlejede sin bil og sig selv som chauffør.

Han kørte blandt andet jagtselskaber til Tjele Gods. Og hvis strømmen gik på en ejendom, tog han derud og satte en klods på ledningen, så var der strøm igen. Han var også med til at oprette Onsild Andelskasse;

Jens Kirkegård, hans svoger, var kasserer.

Bedstefar havde en søster, der havde telefoncentralen i Sønderbæk, og en bror, Per Axelsen, der var gårdejer.

Nogle af de ting, jeg husker fra dengang:

I smedjens have var der en Esso benzintanke.

Også dengang var der nogle, der tog og kørte uden at betale. Jeg mindes også at i gamle dage, ringede man på ”centralen” for at telefonere til folk – hvis de ikke var hjemme, fortalte man på centralen at de var i byen.

Dette billede er lavet som postkort og er heller ikke dateret. Det er muligvis Gymnastikforeningen. Jeg fik at vide, at nr. 4 fra venstre i bageste række er Alfred Axelsen, Ingers far, smedens ældre søn (i lys kasket og mørkt slips).

Bedste sagde ”ta’ limen” og jeg var ikke klar over, at det var en kost. Da jeg besøgte mine bedsteforældre, tog vi op til ”Paradis” og drak kaffe i skoven. Og vi gik ned til Kirkegården og fik mælk i en kande, den kom jo lige fra koen Bedstefar havde i øvrigt smedet lågerne på Kirkegården; jeg husker også at familien Østergård, Henry og Rosa, gav uret der sidder på kirken.

Vi, min broder Niels og jeg, kom med bedstemor ned og bade i Tjele Langsø. Mor var altid bange, når vi var dernede – der var huller i søen, sagde mand. Som barn legede jeg med Kirsten, Anders og Kirstines datter, der var nabo til bedstefar og bedstemor. Og min broder Niels lejede med Baks drenge, sognefogedens børnebørn.

Om aftenen sad vi mange på verandaen og fik frugtgrød. Minde bedsteforældre havde en rejsegramofon, og alle børnene kom i haven til os.

Jeg kan huske krigen – vi cyklede ud til Lindum, far, mor, Niels og jeg, med min søster Hanne i en anhænger bag fars cykel – en der lignede en lille bil. Vi cyklede over Hvornum og ind i Lindum Skov.

Jeg husker også den store sten i skoven – min far fortalte at da han var barn i Lindum, kom hele hans skoleklasse op og stå på den. Min far har også været i skoven og hjulpet med at plante juletræer. Og i min barndom kom vi ned til ”Søvig” og plukkede hindbær i skoven. Det var et meget smukt og fredfyldt sted.

Når der var Ambulance dag i Hobro, det var altid en torsdag den gang, tog bedstemor ind til os i byen.

En gang da bedstemor var syg, kom præsten på sygebesøg, og bedstefar sagde at han godt ville lave kaffe. Han havde været gift i 45 år. Så sagde præsten, ”Det ordner jeg – så kan din kone få kaffe med.”

Efter bedstemors død kom bedstefar til Hobro, hvor han boede på Alderdomshjemmet og døde der 9. august 1978, knapt 94 år gammel.

Lila Towle, Lindum

Smede på Tjele-egnen

Et stykke rundt om den gamle Lindum-smed

Allerede i jernalderen spiller smeden en vigtig rolle på Tjele-egnen

I 1850 gør en lokal husmand et fund af smedeværktøj i Lindum Skov. Det består af et væld af forskellige smederedskaber, der stammer fra jernalderen. Fundet findes på Nationalmuseet. Karakteristisk er, at redskaberne typisk har former, der har været brugt op til i dag. Landsbysmeden har stor betydning fra jernalderen, der begynder ca. 500 år f. Kr., fordi jernredskaber fra da af og frem er grundlaget for landbrugsproduktionen. De væsentligste redskaber - fra hestesko til plov - bliver fremstillet af jern. En nødvendig betingelse for produktionen bliver derfor, at der er en smed, der kan fremstille og udbedre redskaberne.

Et udvalg af fundne redskaber i Lindum Skov.

Taget fra *Tjele på langs 1998*. Se not 1. De fundne genstande findes på Nationalmuseet.

Vi kan dog ikke vide, om de fundne redskaber fra Lindum Skov nu også stammer fra en Lindum - smed. Fundet viser blot, at der er smede i området allerede i jernalderen, og således at smedeerhvervet er ældgammelt. Smederedskaberne viser os også, at *"smeden har haft et meget alsidigt arbejdsområde. Han har været i stand til at udfærdige og reparere både finere og grovere smedestykker"*.

Landsbyfællesskabet har egen smed

I fællesskabets tid er bysmeden ansat af bønderne på samme måde som byhyrden og oldermanen. Byens mænd indgår kontrakt med ham. Der bliver stillet en bolig, en smedje og også ofte et stykke jord til rådighed for ham. Smeden skal

fremstille og reparere bøndernes arbejdsredskaber og sko deres heste. Lønnen for det aftalte arbejde bliver som regel ydet i naturalier, og dyrkningsfællesskabet tager sig af dyrkning af smedens jord, hvis han har en lod. Afregningen i naturalier foregår en gang om året - ofte i juleugen - i form af et smedestævne, som er et gilde hos smeden med mad, brændevin og kortspil. Her bliver købt af nye produkter også afregnet - dog i form af rede penge.

Smedjen er ofte stedet, hvor landsbyens mænd kommer for at høre nyt. Noget tyder på, at talen ikke altid er stueren. Christian den Femtes Danske Lov af 1683 indeholder således en særlig artikel for skældsord og beskyldninger i *"Kroehuus, Møllehuus, Smedehuus, eller andenstæds i slig Forsamling"*. Bliver man stævnet for upassende tale et sådant sted, kan man ifølge artiklen påberåbe sig, at der er tale om løs snak og slippe for videre tiltale. I kirkebøger og folketællinger kan vi se, hvem der tidligere er smede i Lindum, da stillingsbetegnelse bliver opgivet her. Vi må formode, at de anførte personer er fællesskabets smede. Johannes Sørensen, Lindum, betegnes da også ved tællingen i 1840 som *"husmand og bysmed"*. En del bysmede har dog også bijob. De nedennævnte smede fra Lindum har jordlod, men ikke bijob, men andre steder på Tjele-egnen angives anden beskæftigelse for smeden, fx en smed og urmager i 1801 i Viskum. Interessant er det, at vi i Lindum finder en smedefamilie gennem 4 generationer. Det kan man forvise sig om ved at se i kirkebogen for 1750 og folketællingerne 1787, 1801, 1834 og 1845. Johan Smed er far til Søren Johansen, farfar til ovennævnte Johannes Sørensen og oldefar til Søren Johansen. Ligesom så mange andre erhverv går smedeerhvervet ofte her i arv. Hvis vi ser videre frem, gælder dette dog ikke for den efterfølgende smed. I 1870 er Niels Christoffersen smed. Han betegnes på det tidspunkt *"tidligere gårdforpagter og smed"*.

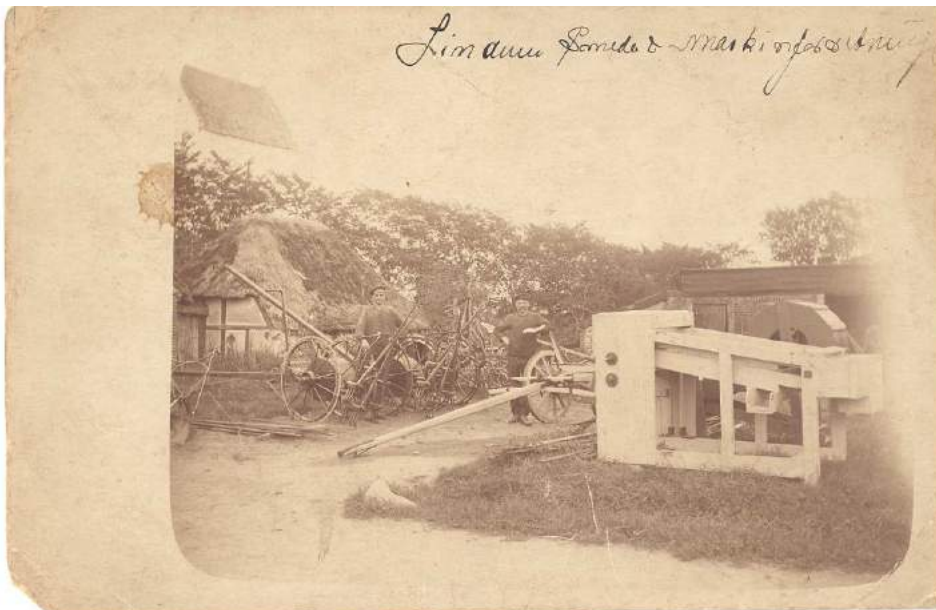
Hvor finder vi viden om smedes historie i Danmark og i Tjele-området

Før indførelsen af skriftsproget er fund, som det i Lindum Skov, kilde til viden om smedene. Men både før og i lang tid efter skriftsprogets indførelse, er vores viden om landsbysmede langt hen ad vejen sporadisk. Det er først fra slutningen af 1600-tallet, at vi har sikre oplysninger om landsbysmeden på Tjeleegnen. Nogle af de ældste oplysninger finder vi i kirkebøger og folketællinger. Den ældste kirkebog for Lindum begynder i 1686, og folketællinger-

ne i Danmark starter i 1787. Herudover har vi matriklen fra 1688, brandtaksationsprotokoller, skifteprotokoller, matriklen fra 1844, skøde og panteprotokoller samt historiske kort. Vi har netop brugt de to førstnævnte til at finde frem til smedefamilien i Lindum, men vil kunne uddybe vor viden ved også at gå til de sidste. Men på trods af disse registreringer er der store huller i vores viden om, hvordan smedelivet konkret udfolder sig. Her er vi helt afhængige af, at der findes overlevede fortællinger om smede. Der kan være artikler i aviser og tidsskrifter, livshistoriske interviews, erindringer eller smedehistorier. Nedenfor er anvendt to sådanne kilder om smede i Lindum. Smed Niels Axelsen fortæller i 1968 træk af sin historie

til den selvstændige smed – udfordringer som smed Niels Axelsen synes at tage op. Han driver smedevirksomhed fra 1906 og frem til slutningen af 60'erne. Ved sin 85-års fødselsdag fortæller han, at han selv – efter på traditionel vis at være oplært i smedehvervet hos forskellige landsbysmede, vælger at møde de nye krav i smedejobbet ved at tage en egentlig smedeuddannelse i Randers. Han betoner samtidig, at de foregående smede i Lindum havde haft svært ved at klare sig.

Niels Axelsen fortæller: *"Min gode uddannelse kom mig imidlertid til gode. Der var dog noget,*

Lindum Smede- og maskinforretning ca. 1920. Vi ser, at smedeforretningen er placeret centralt lige vest for Lindum Kirke. Det er sandsynligvis smed Niels Axelsen, der står til venstre i billedet. Fra Tjeleegnens lokalhistoriske Arkiv

som med til Randers Dagblad og Folketidende i forbindelse med sin 85-års fødselsdag, og smed Jens Peter Greve fra Lindum giver i 1992 et livshistorisk interview til lokalarkivet i Ørum. En væsentlig nyere kilde er fotografiet. På arkivet har vi modtaget en fotosamling af samtlige smedjer i Tjele fra 1985, og der findes herudover fotografier for nogle af smedene fra Tjele-egnen, således også, som vi kan se nedenfor af smed Axelsens og smed Greves smedjer.

De selvstændige smede i Lindum møder nye udfordringer

Opløsningen af dyrkningsfællesskabet betyder, at bysmeden forsvinder til fordel for den selvstændige smed. De nyligt frikøbte, selvstændige bønder anvender i stigende grad nye metoder og maskiner i landbruget, og der kommer mange nye husmandsbrug til, der også fra tid til anden har brug for en smed, og dette giver også nye udfordringer

som jeg ikke havde faaet lært i Randers, nemlig fremstilling og reparation af harver og plove, og det voldte mig stort besvær med disse harvetænder og plovskær i begyndelsen. Samtidig begyndte en ny æra i landbrugets historie, nemlig udskiftningen af de gamle redskaber, og der var begyndt at komme maskineri og motorkraft ind i billedet. Jeg begyndte at sælge landbrugsmaskiner og redskaber". Smed Axelsen nævner, at der i forbindelse med tørvegravning i Onsild under 1. Verdenskrig skal bruges og vedligeholdes mange vogne her for at køre tørv til Onsild Station. Smedens arbejde var her udover at indkøbe vogne at holde jernringene omkring hjulene. Der er her stadig tale om reparation og salg af den traditionelle, stive hestevogn, men den ny tid mærkes ved salg i store mængder til tørvefabrikken i Onsild.

Det er altså tydeligt, at smed Axelsen er smed i en brydningstid mellem det traditionelle landbrugs-

samfund og det mekaniserede landbrug. Men det ser også ud til, at han er meget bevidst om at gå nye veje. Også på andre måder går smed Axelsen ind i den nye tid. Han bliver den første telefonabonnt i Lindum, driver en overgang lillebilforretning sammen med smedjen og sælger sideløbende benzin.

Det ser ud til, at det går smed Axelsen godt økonomisk. Han siger selv, at ud fra hans salgstal *"regnede den Lindum-degn ud, at smeden tjente mere end degnen"*.

Der bliver en tid plads til hele to smede i Lindum. Jens Peter Greve, der ligesom smed Axelsen har fået en smedeuddannelse, starter ny smedje i 1938. Han køber sin bedstefaders hus – på den første Lindum-skoles grund, centralt i Lindum og bygger smedje her.

Jens Peter Greve bliver også smed i brydningstiden mellem det gamle og det nye. Han kommer dog til at drive moderniseringen endnu længere frem. Han udvikler nemlig under besættelsen en ny gummi-vogn på et tidspunkt, hvor gummi endnu er relativt nyt. Gummien får han fra gamle biler. Vognen, der kaldes Lindum-vognen, opnår den anerkendelse nogle år senere at komme med på ugens i Randers. Det fortæller han om i det nævnte livshistoriske interview. I dette beskriver han også klart, hvordan han ser forskellen mellem nutidens smed, som køber og reparerer redskaber og maskiner, og den gamle smed, som laver det hele forfra.

Han har selv lejlighed til at følge sin efterfølger tæt, da det bliver hans søn Peter, der i 1978 overtager smedjen. *"Alt det vi lavede førhen, det køber de færdigt i dag"*, fortæller Jens Peter Greve. Adspurgt fortæller han om sit eget arbejde: *"Jeg har altid lavet det hele selv"*. Han får mulighed til at opkøbe drejebænk, fræser svejserapparat mv. fra en Hobro-virksomhed, der stopper, lige før han starter smedjen. *"Jeg lavede alt det, som de bad mig om"* og de ting, *"som der var mulighed for at afsætte"*, fortæller han. Smed Greve siger, at han lavede

alt selv forfra, men nævner specifikt beslag til slæder, vogne, tromler, harver og kartoffeloptagere.

Niels Axelsen og Jens Peter Greve er de sidste smede, der både producerer redskaber og maskiner selv, og på den måde er de i pagt med de gamle historiske smede, der laver alt selv. De bliver til gengæld de første smede, der håndterer maskiner og bliver dermed også de første smede i industrisamfundet, hvor der produceres, købes og sælges på et større marked. De sælger således begge maskiner til et bredere publikum end bønderne i Lindum. Axelsen køber og videresælger nogle af de første maskiner i landbruget. Jens Peter Greve sælger en del af egenproducerede maskiner i oplandet. Hans gummivogn fra besættelsestiden er også et udtryk for en videreudvikling og effektivisering af den gamle, stive landbrugsvogn, som Axelsen sælger.

I dag er der stadig værksteder på de to gamle smedes adresser. Men de er i dag mest mekanikerværksteder for henholdsvis motorcykler og biler. I takt med bøndernes stadig mere avancerede maskineri og langt færre landbrugere, er det da også naturligt,

Jens Peder Greve er i fuld gang med arbejdet uden for smedjen fra 1938 i Lindum. Billedet er taget i 1960'erne

at smedearbejdet er blevet reduceret, og at nye former for arbejde – her mekanikerarbejde - afløser gamle.

Noter:

1

Se her Gert Romlund: "Et sensationelt fund af smedeværktøj i Lindum Skov", [Tjele på langs – egns- og folkeliv 1998](#). Citatet i slutningen af afsnittet stammer fra s. 61.

Se Axel Steenberg (1973): Den danske landsby gennem 6000 år. Forum Fagbibliotek s. 172-175

Erik Møller (2014): "Smedene i Asferg" i Historisk Aarborg fra Randers Amt s. 92-93

Se også her artiklen her i bladet om "Barndoms minder fra Lindum", der er erindringer om bedsteforældrene smed Niels Axelsen og Trine Axelsen i Lindum

Smedemester Axelsen, Lindum fylder 85 år i Randers Dagblad og Folketidende d. 21/12 1968 og livshistorisk interview med Jens Peter Greve i 1992, Tjeleegnens Lokalhistoriske Arkiv, Ørum

I 1983-1984 lavede lærerne Orla Norup, Ørum Fællesskole og Arne Bech Sørensen, Vejrum-Viskum Fællesskole et undervisningsmateriale om smede og deres værksteder i den daværende Tjele kommune. I den forbindelse tog de billeder af alle smedjer i Tjele-området. Desuden samlede de en mængde smedemateriale om Danmark og Tjele-egnen. Både fotos og materiale findes på Tjele-egnens Lokalhistoriske Arkiv, Ørum.

Avisomtalen af smed Axelsen viser desuden, at han er aktiv i forskellige foreninger i lokalsamfundet

Birthe Dalsgaard og Arne Bech Sørensen

"DE DANSKE JERN OG METAL ERHVERV, BIND II, 1960"

Greve, Jens Peter, smedemester; f. 3/3 1910 i Håstrup, Svendborg amt, søn af gårdejer Peter Greve; g. 21/9 1941 m. Ebba G., f. Nielsen; udd. h. smedemester H. C. Nielsen, Onsild 1928-32, frekventeret Ollerup Håndværkerskole 1933-34, etabl. sig s. selvstændig smedemester i Lindum 1938; medl. af Viborg og Omegns Smedemesterforening, kasserer f. Lindum Forsamlingshus; arbejdsfelt: vogn- og beslagsmedearbejde, maskinværksted, auto- og traktorreparation, installation af vand, sanitet og centralvarme samt forhandling af landbrugsmaskiner, cykler og knallerter.
Adr. Lindum pr. Onsild.
Firma: J. P. Greve, Smede-, Auto- & Maskinværksted, Lindum pr. Onsild.

"Kend din by" Byvandring i Løvel

På året længste dag havde Lokalhistorisk gruppe i Løvel i lighed med sidste år arrangeret en byvandring med lokale guider i Løvel.

Denne gang gjaldt turen Gl. Ålborgvej, Gillebakken, Gøjhøj og Stien. Trods det kolde vejr var der et pænt fremmøde med 22 deltagere.

Henning M Nielsen bød velkommen og startede med at fortælle om det gamle slagtehus, der lå

her og om markerne, hvor kirkens P plads og et nyere villakvarter er i dag.

Derefter gik turen til den gamle gård "Kirkelund",

hvor der i dag kun er stuehuset tilbage. Jonna Bach og Marie Nielsen kunne fortælle gårdens historie, helt tilbage før år 1800, hvor den var fæstegård under Sødal, som alle de andre gamle gårde i Løvel. Gården har i alle årene indtil

1976 været i den samme families eje. Sidste ejer i familien var Herman og Dagmar Bust.

Turen fortsatte nordpå, hvor Marie Nielsen, Jørgen Sørensen og Bjarne Kristensen kunne fortælle fakta om de forskellige huse og forretninger, godt krydret med gode historier og anekdoter af de fremmødte.

Gillebakken var i gamle dage Løvel byens såkaldte arbejderkvarter. Det var her arbejdsmanden købte en grund og byggede et hus, når økonomien tillod det op igennem trediverne og fyrrene. I dag er den udvidet med nyere parcelhuse.

Gøjhøj er en gammel udgravet gravhøj, der ligger

midt i byen, men alligevel godt puttet ind bagved Tinggade. Der blev i 1903 etableret et vandværk, som for længst er flyttet, og i dag er Gøjhøj i privat eje.

Alle, der har været barn i Løvel har et forhold til Gøjhøj.

I tidens løb er der udkæmpet mange drabelige "slag" mellem røvere og soldater fra fæstningen på Gøjhøj og fjenden i det nærliggende krat. Fantasien havde frit løb.

Aftenen sluttede på den med kaffe hos Hans Ole og Rita Jacobsen. Arrangørerne havde mange gamle fotos med, som blev studeret og gamle minder og gode krøniker blev delt.

Det var en rigtig dejlig aften. *Jonna Bach*

Tjeleegnens Lokalhistoriske Arkiv

Tjeleegnens Lokal historiske Arkiv har afholdt kursus i slægtsforskning

I tidsrummet den 18. april til den 17. maj 2018 har Tjeleegnens Lokalhistoriske Arkiv - i et samarbejde med Ældresagen - afholdt et introkursus i slægtsforskning for personer med ingen eller begrænset erfaring med emnet.

Forløbet blev skudt i gang med en introaften den 18. april, hvor nogle af de centrale kriterier for at komme godt i gang med slægtsforskning blev introduceret.

Introaftenen blev fulgt op af to cafe aftener i maj måned, hvor deltagerne havde mulighed for at komme og få hjælp til deres videres arbejde med slægtsforskning.

Anetavlerne

Anetavler udgør et godt grundlag for et forløb i slægtsforskning. Forudsætningen for at kunne anvende en anetavle er imidlertid, at man har et kendskab til alle relevante oplysning er vedr. sin mor og far, herunder bl.a. fødsel, konfirmation, vielse og eventuel bortgang.

Kirkebøgerne

Blandt de sikreste kilder til oplysninger om ens slægt er *kirkebøgerne*, der kan dateres til midten af 1600 tallet (enkelte endnu ældre) samt folketællingerne, hvoraf den ældste er fra 1787.

I kirkebøgerne findes oplysninger om fødsel, dåb, konfirmation, vielse, dødsfald og begravelser samt til- og afgangslister.

Søgeprogrammer/slægtsprogrammer

I løbet af den første aften blev deltagerne præsenteret for enkelte slægtsforskningsprogrammer, hvor man kan indføre de oplysninger man har fundet frem til f.eks. via [linket sa.dk](#).

Programmet *Brothers keeper* blev introduceret som et velegnet program for nybegyndere og let øvede. Programmet kan downloades i en gratis prøveversion på dansk.

Blandt andre søgeprogrammer blev fremhævet *legacy*, *Ancestries* og *Ancestry*. Sidstnævnte findes dog ikke i en dansk udgave, men eksempelvis i en svensk eller engelsk.

Tjeleegnens Lokalhistoriske Arkiv har planer om at udbyde kurset igen til efteråret, hvor arkivet sammen med Lokalhistorisk Forening vil udbyde nogle guidede byvandring, for at lokalbefolkningen bedre kan lære deres område at kende.

Jimmy Fisker

OBS! OBS! Obs!

Vedr. kontingent 2018.

Da opkrævning af årets kontingent udgør en væsentlig del af foreningens budget, vil vi selvfølgelig søge veje til at minimere dette. Vi ser derfor gerne, at i overfører årets kontingent – 150/husstand eller 100/enlig – til **Konto: 5966 0005005126.**

Husk at mærke indbetaling med medlems nr. efterfulgt af årstal 2018. Nummeret fremgår af adressefeltet på bagsiden af Tjele på tværs.